

XXV. sjezd KSSS a aktuální otázky vědeckotechnického pokroku ve světě

Současná doba je etapou velkých společenských, hospodářských a technických revolucí. Jednotlivé objevy vědy si relativně rychle osvojují technici a praktikové, v jejichž působení dostávají konkrétní podobu a mění se postupně ve věci denní potřeby společnosti. Tak se v praxi uskutečňuje myšlenka, kterou vyjádřil B. Engels ve své práci „Dialektika přírody“, když napsal: „Právě měnění přírody člověkem, nikoli jen příroda jako taková, je nejpodstatnějším a nejbezprostřednějším základem lidského myšlení“.

Rozvoj vědy a techniky vytváří vědeckotechnickou základnu pro překonání rozporů samotného technického pokroku v procesu budování materiální základny nového společenského řádu. Rozhodující roli v tomto vztahu však zaujímá člověk jako aktivní a tvořivá síla přírody a společnosti.

Jak zdůraznil XXV. sjezd KSSS, zvláště výrazně se vědeckotechnický pokrok projevuje a vyvolává hluboké změny v socialistické společnosti.

K základním rysům vojenské politiky

KSSS v období vědeckotechnického pokroku patří **především** jeho organická jednotu s řešením úkolů hospodářské výstavby, jejíž základní strategickou linií je zvyšování efektivnosti národního hospodářství.

Za druhé — v socialistické společnosti se věda a technika stávají zbraní revolučního boje proletariátu a dělnická třída je vedoucí silou zápasu za jeho realizaci; výrazně tím vyniká třídní pojetí vědeckotechnického pokroku.

Za třetí — má vědeckotechnický pokrok rys internacionální, který chápeme v nedílné jednotě s prohlubováním mezinárodní socialistické integrace.

Konečně za čtvrté — nebývale vzrostla úloha marxistickoleninské strany jako vedoucí síly v tomto procesu.

Tyto rysy mají obecnou platnost, a to jak v oblasti vývoje společnosti, tak i armády. V podmínkách armády má však vědeckotechnický pokrok zvláštní význam, neboť v důsledku celé řady okolností působí výrazněji především v oblasti vojenské vědy, bojové techniky, zbraní a zvláště samotného člověka.

V uplynulém pětiletí vycházela KSSS ze své vojenské politiky důsledně ze závěrů XXIV. sjezdu strany. Proto také bylo z tribuny XXV. sjezdu KSSS konstatováno,

že úspěšná realizace deváté sovětské pětiletky dále rozvinula materiálně technickou základnu, životní a kulturní úroveň sovětského lidu jako nezbytného předpo-

kladu dalšího rozvoje vojenství a socialistické vojenské vědy, odpovídající soudobým podmínkám, a tím i dalšího upevnění obranyschopnosti celé socialistické soustavy.

Díky trvalé a všestranné péči KSSS dosáhly ozbrojené síly v uplynulém období výrazných úspěchů. Největší podíl na dosažení tohoto úspěchu má dovedné spojení vymožeností vědeckotechnického pokroku s přednostmi socialismu, spojení vědy s praxí vojsk a požadavky kladenými na vedení soudobého ozbrojeného zápasu.

Jedním z hlavních prostředků praktické realizace dosažených výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenství je **jednotná vojskotechnická politika KSSS** jako systém vědecky zdůvodněných názorů na otázky rozvoje zbraní a bojové techniky. Jak ukazují zkušenosti zvláště z posledního období sovětské vojenské výstavby, zabezpečovala jednotná vojskotechnická politika KSSS tyto úkoly:

1. Přednostní rozvoj těch směrů vědeckotechnického pokroku ve vojenství, které všestranně uspokojují stále rostoucí potřeby obrany země efektivními prostředky vedení soudobých vojenských operací. Spolu s řešením běžných otázek orientovala vědeckotechnické kádry na rozpracování problémů, jejichž výsledky najdou v budoucnosti nejširší využití. Zvláštní důraz byl kladen na základní výzkumy zaměřené na odhalení ještě neznámých vlastností hmoty, jevů a zákonů přírody a jejich využití k upevňování obranyschopnosti státu.

2. Zabezpečení úzkého spojení průmyslu s vědou v zájmu vytvoření takových typů zbraní a vojenské techniky, které dlouhodobě morálně nestárnou, jsou vysoce efektivní a při exploataci mají co nejvyšší takticko-technické ukazatele a mohutné bojové vlastnosti. Mimo jiné byly řešeny problémy rekonstrukce jaderného pohonu, aby se zvýšila hospodárnost a exploatace zdrojů. U konvenčních prostředků byly řešeny problémy rozšíření rozsahu plnění úkolů, zvětšení donosu, mohutnosti a přesnosti palby, mobility, rychlosti, životnosti a spolehlivosti.

3. Jednotná vojskotechnická politika se zabývala vytvářením takových zbraní a vojenské techniky, které umožňují úspornost vojenské práce, snižují nutnost využívání fyzické práce. To znamená, že byl kladen vysoký důraz na širokou mechanizaci pracovních činností s postupným přechodem ke komplexní automatizaci nejdůležitějších procesů exploatace techniky.

4. Dále se zabývala jednotná vojskotechnická politika KSSS všestranným zdokonalováním dosavadních a vypracováním

nových metod řízení vojsk a zbraní, rozvojem techniky velení, vylepšováním systému spojení. Mezi nejdůležitější úkoly patří zavádění automatizace velení vojskům, využití různorodé elektronkové samopočítací techniky jak v procesu soustřeďování nejrozsáhlejších informací, tak i v procesu zpracovávání rozhodnutí a předávání různých pokynů a úkolů vojskům.

Vojskotechnická politika KSSS plní úkol zajištění vysokého pokroku v oblasti výzbroje, organizace a výroby. Tento úkol má trvalý, dlouhodobý charakter. Proto také, jak řekl L. I. Brežněv ve zprávě na XXV. sjezdu KSSS „... strana a stát potřebují výzkum problémů, spojených především s všestranným rozvíjením a řízením výroby, potřebuje doporučení, která by umožnila podstatně zvýšit efektivnost výroby.

Usnesení KSSS z posledního období několikrát zdůraznila nutnost vědeckého přístupu k uskutečňování všech úkolů a zvyšování věcnosti v řízení. To se bezprostředně vztahovalo i na řízení ozbrojených sil. Neobyčejně aktuálně zní v současných podmínkách leninská poučka, že bez vědy nelze soudobou armádu vybudovat. Vznik raketových jaderných zbraní podstatně změnil způsoby a formy ozbrojeného boje a tudíž i strukturu a organizaci výcviku a výchovy vojsk. Vojenství se stalo natolik složitým, že bez vědecké organizace a řízení bojové a politické přípravy není možné dosáhnout trvalých výsledků.

Rostoucí úloha vědeckého řízení vojsk vyplývá také ze zvláštního významu předvídání ve vojenství. V současné době vystaly zcela ostře takové složité a obtížné otázky, jako správné hodnocení charakteru budoucí války, možných forem a způsobů ozbrojeného zápasu a v souvislosti s tím i volba cest a metod přípravy vojsk na bojovou činnost.

Výsledky vědy a techniky v oblasti vojenství se stále více odrážejí ve způsobech vedení bojových operací. Objevení kvalitativně nových, účinnějších druhů zbraní a jejich masové zavádění do vojsk předpokládalo změny v bojovém členění vojsk, v hloubce úkolů, tempech útoku, formách manévru, charakteru obrany a dalších druhích bojové činnosti. Dříve měly tyto změny zpravidla evoluční charakter, ale nyní nabývají často charakteru prudkého kvalitativního zvratu a doslovně je možné tuto skutečnost hodnotit jako skutečnou revoluci ve způsobech vojenské činnosti. Bez vlivu na rozvoj způsobů vedení operací i boje nezůstaly ani objevy nových nebo zdokonalení dosavadních zbraní.

V uplynulém pětiletí sovětská vojenská věda, s přihlédnutím ke kvalitativním změnám, dále rozvíjela problémy strategie, operačního umění a taktiky se zřetelem k působení vědeckotechnického pokroku v oblasti vojenství.

Ve strategii byly např. v posledních letech vědecky propracovány základní směry organizační výstavby ozbrojených sil. Značná pozornost byla věnována otázkám součinnosti různých složek ozbrojených sil, zkoumání vzájemného sepětí strategie s ekonomikou a morálně politickým a psychologickým činitelem.

V operačním umění byly propracovány základní principy použití jaderných zbraní v operacích a bojové činnosti. Novými myšlenkami byla doplněna teorie operační obrany za podmínek soustředěného nasazení zbraní.

V taktice byla teoreticky propracována teze o zvětšování prostorového rozsahu a dynamičnosti soudobého boje, o růstu významu taktických úspěchů pro dosažení cílů soudobých operací a o zvyšování úlohy nepřetržité bojové pohotovosti útvarů všech druhů vojsk.

To všechno vyvolalo další změny v organizační struktuře, ve vzájemném poměru složek ozbrojených sil a druhů vojsk. Prudký zvrat v oblasti zdokonalování prostředků ničení a jejich dopravy na cíle způsobily principiální změny v řešení problémů rozvoje současných a vytváření nových druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, vymezení jejich úlohy, místa a důležitosti ve vojenské státní organizaci, určení nejvýhodnějšího poměru vztahů mezi nimi.

V dnešní době tvoří základ sovětských ozbrojených sil strategická raketová vojska. Zároveň s nimi byly zkvalitněny a posíleny i všechny ostatní druhy ozbrojených sil — pozemní vojska, vojska protivzdušné obrany, vojenské letectvo, válečné námořnictvo a příslušné druhy vojsk. Všechna vojska jsou vyzbrojena nejmodernější soudobou technikou a zbraněmi, které mistrovsky ovládají příslušníci ozbrojených sil.

Na další zvýšení bojeschopnosti Sovětské armády a námořnictva mají významný vliv směle cíle a úkoly, vytyčené v „Hlavních směrech rozvoje národního hospodářství SSSR na léta 1970—1980“.

Mezi nejvýznamnější patří zejména orientace na neustálé zvyšování hmotné, kulturní a životní úrovně lidu cestou dynamického a proporcionálního rozvoje společenské výroby, zvyšování její efektivity, urychlování vědeckotechnického pokroku, růstu produktivity práce, všestranného

zkvalitňování práce ve všech článcích národního hospodářství. Realizace usnesení XXV. sjezdu KSSS, plnění úkolů desáté pětiletky, současně napomáhá i dalšímu posilování obranyschopnosti země.

Nejdůležitějším zdrojem, vedle ekonomické síly SSSR, jeho ozbrojených sil, je vedoucí úloha komunistické strany. Je to základní princip sovětské vojenské výstavby. Ústřední výbor a jeho politické byro neustále sledují a systematicky zkoumají i řeší množství otázek spojených s upevňováním obranyschopnosti země, zvyšováním bojové pohotovosti ozbrojených sil. Tak např. za období od XXIV. sjezdu se konalo 215 zasedání politického byra ÚV KSSS, které se zabývalo otázkami upevňování obrany země.

V podmínkách rozvinuté socialistické společnosti, která v maximální míře využívá výsledků vědeckotechnického pokroku, byly vytvořeny reálné možnosti k dalšímu všestrannému zdokonalení všech rozhodujících komponentů ozbrojených sil — tedy nejen materiálních, ale také lidských.

Rozsáhlé sociálně politické a kulturní přeměny v životě země, spjaté s upevňováním reálného socialismu, vedly i k vyšší kvalitě příslušníků armády a námořnictva. Tak např. vzestup politické uvědomlosti sovětských lidí se v ozbrojených silách projevuje růstem tvůrčí aktivity vojáků, vzorným plněním jejich vojenských povinností.

Značně se zvýšila úroveň všeobecného vzdělání a kulturní vyspělosti příslušníků ozbrojených sil.

Každoročně přichází do armády a námořnictva vzdělanější a technicky připravenější mládež. Skoro všichni vojáci mají vyšší, střední nebo alespoň neúplné střední vzdělání. Strana a orgány státní moci zabezpečují dnes stále náročnější přípravu mladých lidí předvojenského věku i branců pro službu v Sovětské armádě, kontrolují činnost škol v branné přípravě žáků vyšších ročníků a studentů. To jim umožňuje rychle si osvojit vojenské odbornosti a efektivně využívat novou techniku, na vědeckém základě cvičit, vychovávat vojáky a velet. Zcela právem můžeme říci, že voják armády rozvinuté socialistické společnosti je vojákem nového typu, vojákem vychovávaným v komunistickém duchu, s hlubokými vojenskými znalostmi, rozsáhlým kulturním přehledem a s vysokým všeobecným vzděláním.

Proto i nadále kladl XXV. sjezd KSSS důraz na neustálé zdokonalování systému všeobecného školství a odborné přípravy. Je to zejména důležité dnes, v podmínkách vědeckotechnické revoluce, kdy je

třeba naučit se samostatně si doplňovat znalosti, umět se orientovat v rychlém proudě vědeckých a politických informací.

Současné XXV. sjezd KSSS ukázal nezbytnost včasného vyzdvihování mladých, politicky a odborně vyzrálých lidí na funkce ve stranické a kulturní výstavbě země, spojujících v sobě stranickou s hlubokou zodpovědností, kázní a tvůrčím přístupem k práci.

V přípravě takových kádrů mají velkou úlohu vojenské akademie, školy a zařízení. Ze posledních léta byl systém přípravy důstojnických kádrů postaven na úrovni současných požadavků. To dovolilo obsazovat důstojnické funkce výsoce připravenými specialisty. Charakteristickým rysem důstojnického sboru v současných podmínkách bylo zvýšení počtu inženýrů a techniků. Jestliže v roce 1940 jejich počet v ozbrojených silách činil 16,3 % důstojnického sboru, v roce 1954 to už bylo 28,4 %; nyní 45 % funkcí v armádě a námořnictvu zaujímají inženýrskotechnické kádry a v raketových vojskách strategického určení má každý druhý důstojník inženýrský diplom.

Významný podíl na plnění těchto požadavků v sovětských ozbrojených silách má intenzivní ideologická práce. Jak zdůrazňují materiály z porad ideologických pracovníků Sovětské armády v letech 1975 a 1976, je třeba brát v úvahu řadu zvláštností. Je to především podstatné zvýšení rozsahu a významu ideologické práce, která se stává jedním z nejdůležitějších faktorů úspěšného plnění prakticky všech úkolů. Ať se to týká rozpracování nových způsobů bojových činností, nebo prosazení nových forem organizace vojsk, rozvoje vojenské vědy nebo řešení konkrétních otázek přípravy vojenských kádrů — vždy prvořadá úloha náleží ideologickému působení. Bojová a politická příprava, další upevňování vojenské kázně, socialistického soutěžení, vlastenecké a internacionální výchovy, ale i další stránky života a činnosti sovětských ozbrojených sil, závisí v nebyvalé míře na stavu ideologické práce, pedagogickém mistrovství propagandistů. Bitva idejí byla vždy přední frontou třídního boje. Jestliže v mezistátních vztazích zemí socialismu a kapitalismu existuje možnost navazovat kontakty a řešit vznikající konflikty mírovou cestou, potom v ideologické oblasti nemůže být mírového soužití. Mezi komunistickou a buržoazní ideologií nejsou možné kompromisy, boj mezi nimi je nevyhnutelný. „...otázka stojí pouze takto: buržoazní nebo socialistická ideologie“, psal V. I. Lenin, „střední cesta

neexistuje... jakékoliv snižování významu socialistické ideologie, jakýkoli ústup od ní je současně posílením ideologie buržoazie“ (V. I. Lenin: Spisy 5, str. 396—397).

Antikomunistická, oportunistická a maoistická propaganda v souvislosti se zavedením moderní techniky, automatizace apod., zvláště aktivně spekuluje s morální etickými problémy: osobnosti, společnosti, osudu demokracie, práv člověka, jeho svobody, sociálních důsledků vědeckotechnického pokroku. Jedním z objektů, na který se zaměřují buržoazní ideologové a maoisté, jsou sovětské ozbrojené síly. Buržoazní vojenští teoretici se snaží „dokazovat“, že v důsledku vědeckotechnického pokroku ztratily sovětské ozbrojené síly svůj politický charakter mocenského nástroje dělnické třídy a nijak podstatně se již neliší od soudobých imperialistických armád. Tyto koncepce odvozuji z teorie industriální společnosti, z teorie konvergence, negující poslání dělnické třídy a její vedoucí úlohu. Jestliže tedy, dle nich, dělnická třída ztratila v důsledku vědeckotechnického pokroku vedoucí úlohu v socialistické společnosti, pak armáda socialistického státu není nástrojem dělnické třídy. Tím vším se snaží oslabovat nigrální stav vojáků a narušovat bojovou sílu a pohotovost sovětských ozbrojených sil. Je proto úkolem ideologické práce odhalovat nevědeckost buržoazních koncepcí a účinně s nimi bojovat.

Jednou ze zvláštností ideologické práce je, že se v ní stále šíří využívají výsledky a doporučení vědy. Známá leninská definice o tom, „aby věda u nás nezůstávala mrtvou literou, anebo módní frází...“, aby věda účinně pronikala až do krve přetvářela se v soustavnou součást života vcelku“ (V. I. Lenin: Spisy 33, str. 488), se realizuje stále hlouběji a důsledněji. V praxi ideově výchovné práce se to projevuje systematickou analýzou probíhajících procesů, použitím konkrétních vědeckých doporučení, kvalitativně nejpřesvědčivějších argumentů a důkazů, v dovedném využívání všech prostředků masové informace a jejich aplikace ve všech formách politické přípravy příslušníků ozbrojených sil, v celém výchovném procesu vůbec.

Na základě leninského učení o obraně socialistické vlasti, konkrétní vnitřní a mezinárodní situace, rozpracovává KSSS v čele s ÚV strany svou vojenskou politiku, která je základem vojenské výstavby.

KSSS nejen řídí a usměrňuje činnost ozbrojených sil cestou příkazů, směrnic a nařízení, ale hlavně tak činí osobní příkladem svých členů. XXV. sjezd KSSS ukázal fakta o růstu členské základny

strany, posílení jejího dělnického jádra, zvyšování počtu nejlepších pracovníků z výroby mezi komunisty. Stejně příznivý proces probíhal i ve stranických organizacích armády a námořnictva. „Od XXIV. sjezdu KSSS přijali do svých řad okolo 250 tisíc nejlepších vojáků, poddůstojníků, námořníků, praporečků a mičmanů, žáků vojenských škol i mladých důstojníků“, píše A. A. Grečko v článku v Krasnoj zvezdě ze dne 17. března 1976. „Absolutní většina komunistů pracuje na rozhodujících úsecích boje za vysokou bojovou pohotovost.“

Jestliže se ve zprávě ÚV KSSS na XXV. sjezdu strany hovoří o tom, že „jedině na základě urychleného rozvoje vědy a techniky mohou být splněny konečné úkoly společenské revoluce — vybudování komunistické společnosti“ a je přikládán zvýšený význam práci vědců a odborníků, potom se to projevuje i na jejich vzrůstající početnosti a organizovanosti v KSSS. Z celkového počtu 15 694 000 komunistů je mj. 20 % příslušníků technické inteligence, asi 20 % vědců. Podobně je tomu i v sovětských ozbrojených silách.

Vědeckotechnický pokrok nijak nesnižuje úlohu člověka, ale naopak jeho význam a úlohu zvyšuje. V podmínkách možné raketové jaderné války velmi rychle roste úloha morálního faktoru. Proto jsou dnes kladeny neporovnatelně vyšší požadavky na morálně politické i morálně psychologické kvality vojáků, než tomu bylo v minulosti. V soudobé válce má velkou úlohu vysoký morální duch, statečnost a pevnost příslušníků ozbrojených sil, proto-

že na nich ve značné míře závisí efektivnost použití moderních prostředků ozbrojených sil.

Správné chápání vztahu člověka, bojové techniky a zbraní v soudobé válce má mimořádný význam. Vždyť ozbrojené síly vstupují do střetnutí s takovou bojovou technikou a zbraněmi, s takovým bojovým mistrovstvím, vědomostmi, dovednostmi a návyky, politickým uvědoměním a přesvědčením, jaké získaly a osvojily si již v době míru. Způsob zahájení války a její průběh v prvních dnech ozbrojeného zápasu může podstatně ovlivnit a předurčit celý další průběh války.

Přesto, že marxisticko-leninské učení přikládá člověku a morálnímu faktoru zásadní význam pro dosažení vítězství ve válce, jeho důležitost neabsolutizuje. Vidí člověka v organickém spojení s ostatními činiteli. Nedělá však mezi technikou a člověkem rovníku, ani nenadsazuje, ale ani nepodceňuje techniku a její možnosti. Chápe vztah člověka a techniky v mnohostranné dialektické jednotě.

Žádné, ani ty nejsložitější stroje, vybavené „elektronickými mozky“ nejsou schopny nahradit člověka, jeho práci, jeho rozum, jeho morální sílu. Přesto, že vybavení armády nejmodernější vojenskou technikou má pro socialistické armády ohromný význam a podcenění této stránky jejich výstavby by mohlo mít nedozírné následky, nelze ztrácet se zřetelem, že rozhodující sílu moderní armády tvoří lidé, jejich bezvýhradná oddanost socialismu, komunistické straně a pracujícímu lidu. z něhož sami pocházejí.

V sovětských ozbrojených silách je pod přímým vedením KSSS vytvořen ucelený systém vojenského výcviku a politické výchovy příslušníků ozbrojených sil, jehož pevným ideovým základem je marxismus-leninismus. Celý systém výchovy v Sovětské armádě všestranně připravuje sovětské vojáky na obranu socialistické vlasti a ke splnění internacionálních úkolů, vychovává v nich vysoké morálně bojové vlastnosti, vštěpuje vojákům pevné politické vojenskotechnické znalosti, pěstuje u nich potřebné návyky a učí je umění bojovat. Tyto úkoly vyplývají z leninského požadavku — učít vojáka tomu, co budou potřebovat ve válce.

To má své opodstatnění především v kontextu s internacionálním chápáním úlohy a významu obrany socialistického společenství. V současné etapě je obrana

socialismu, jak XXV. sjezd zdůraznil, objektivně dána těsnou spojitostí politické, ekonomické, ideologické, a vojenské činnosti, které jsou uskutečňovány společným úsilím komunistických a dělnických stran, národů a armád bratrských zemí socialistického společenství.

Druhý závěr, který potvrdilo jednání XXV. sjezdu KSSS je, že působení vědeckotechnického pokroku na vojenství je poměrně rozsáhlé:

— Vědeckotechnický pokrok působí na vojenskou sílu státu přes ekonomiku, která je materiální základnou obranyschopnosti země.

— Vědeckotechnický pokrok působí na vojenskou sílu států svými sociálními důsledky. Rozvoj vědy a techniky vede k rychlému zvyšování vzdělání a kulturnosti obyvatelstva.

— Pokrok vědy a techniky působí na vojenskou sílu i tím, že zabezpečuje v dané míře úspěchy v boji v důsledku vojenské technické převahy.

Celý tento široký okruh problémů svědčí o tom, že KSSS vedle důsledného boje za realizaci mírového programu XXIV. sjezdu strany a obrovského úsilí, které vynakládá v otázkách mezinárodního uvolňování napětí a odzbrojení, které dále rozvinul XXV. sjezd KSSS v „Programu dalšího boje za mír a mezinárodní spolupráci, za svobodu a nezávislost národů“, věnuje náležitou pozornost posilování svých ozbrojených sil. To je jedna z obecných zákoni-

tostí výstavby socialismu, která má plnou platnost i v současné době.

Proto KSSS věnuje pozornost vytvoření atmosféry celospolečenské pozornosti, péče a lásky ke své socialistické armádě a úcty k vojenské službě jejich příslušníků. K tomu z tribuny XXV. sjezdu strany L. I. Brežněv ve „Zprávě ÚV KSSS“ říká, že „nikdo nemusí pochybovat o tom, že naše strana učiní vše, aby slavné ozbrojené síly Sovětského svazu i nadále disponovaly všemi nezbytnými prostředky pro splnění svého odpovědného úkolu — střežit pokojnou práci sovětského lidu a být záštitou světového míru.“